

Звіт

про результати опитування щодо вивчення потреб у професійному навчанні депутатів місцевих рад

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Вступ

У рамках дослідження впровадження реформи системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад (далі – система професійного навчання) Національним агентством України з питань державної служби (далі – НАДС) за сприяння Української асоціації районних та обласних рад, Всеукраїнської асоціації об'єднаних територіальних громад та Асоціації міст України проведено опитування депутатів місцевих рад, метою якого стало вивчення потреб депутатів місцевих у професійного навчання, а також формування подальших напрямів розвитку системи професійного навчання з урахуванням інтересів депутатів місцевих рад.

Під час опитування респондентам було запропоновано надати відповіді на 20 запитань (на окремі з яких надана можливість обирати кілька варіантів відповідей) щодо:

- організованості та актуальності для них професійного навчання;
- видів та періодичності підвищення кваліфікації;
- пріоритетних напрямів (тем) підвищення кваліфікації;
- якості та актуальності програм підвищення кваліфікації, що пропонуються провайдерами освітніх послуг у сфері професійного навчання;
- актуальних способів організації професійного навчання.

Участь в опитуванні була добровільною та анонімною, а його результати використовуються виключно в узагальненому форматі.

Опитування проводилося у серпні-вересні 2022 року з використанням програмного забезпечення для адміністрування опитування Google Forms.

Інформування про проведення опитування депутатів місцевих рад здійснювалось через уповноважених осіб Української асоціації районних та обласних рад, депутатів міських рад – представників Асоціації міст України, депутатів сільських, селищних рад – співробітників Всеукраїнської асоціації об'єднаних територіальних громад. Додатково інформація про проведення опитування депутатів місцевих рад була оприлюднена на веб-сайті «Децентралізація влади» (decentralization.gov.ua).

В опитуванні взяв участь 701 депутат місцевих рад, що складає майже 2% (1,65%) від загальної кількості депутатів місцевих рад, які були обрані на чергових місцевих виборах у 2020 році.

Результати опитування депутатів місцевих рад будуть враховані під час формування подальших напрямів розвитку системи професійного навчання.

Загальна характеристика учасників опитування

За даними Центральної виборчої комісії (<https://www.cvk.gov.ua/actualna-informaciya/187243.html>) на чергових місцевих виборах, що відбулися 25 жовтня 2020 року, було обрано 42 439 депутатів місцевих рад, з них: 779 депутатів обласних і Київської міської рад, 5 294 депутати районних рад, 10 965 депутатів міських рад, 562 депутати районних у містах рад; 10 070 депутатів селищних рад та 13 769 депутатів сільських рад.

Участь в опитуванні взяв 701 депутат місцевої ради, у тому числі 228 (32,6%) депутатів районних рад, 137 (19,4%) – міських рад; 125 (17,9%) – сільських рад; 124 (17,7%) – селищних рад; 85 (12,1%) – обласних і Київської міської рад та 2 (0,3%) депутати районних у містах рад. Водночас частка депутатів місцевих рад – учасників опитування від загальної кількості депутатів місцевих рад різних рівнів, які були обрані на чергових місцевих виборах 25 жовтня 2020 року, розподілилась таким чином: 10,9% депутатів обласних та Київської міської рад від загальної кількості депутатів цього рівня, обраних на чергових місцевих виборах; 4,3% депутатів районних рад; 1,2% депутатів міських рад; 0,4% депутатів районних у містах рад; 0,9% депутатів сільських рад; 1,2% депутатів селищних рад.

За строком виконання повноважень депутата місцевої ради переважали респонденти, які перебували у статусі депутата місцевої ради від 1 до 2 років, – 380 осіб (54,2%), понад 10 років – 112 осіб (16,0%), від 6 до 10 років – 109 осіб (15,5%), від 3 до 5 років – 87 осіб (12,4%), менше 1 року – 13 осіб (1,9%) (рис.1).

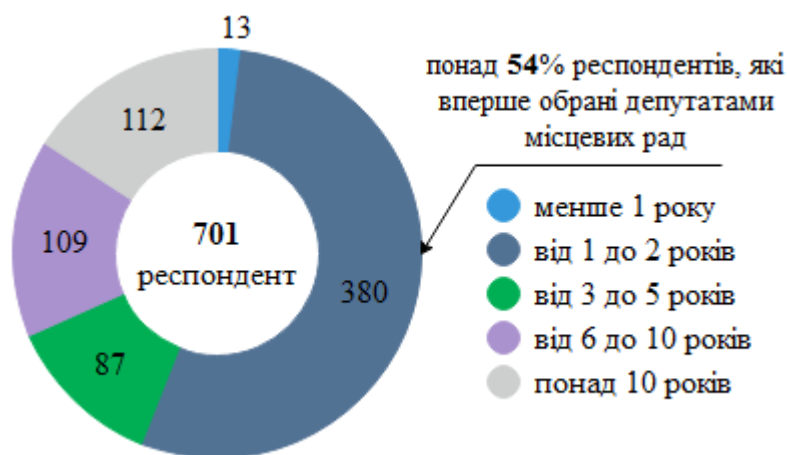

Рис. 1. Розподіл депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, за строком виконання депутатських повноважень, осіб

Найбільш активними учасниками опитування стали депутати місцевих рад двох вікових груп (рис. 2): 36-45 років – 262 особи (37,4%) та 46-55 років – 218 осіб (31,1%).

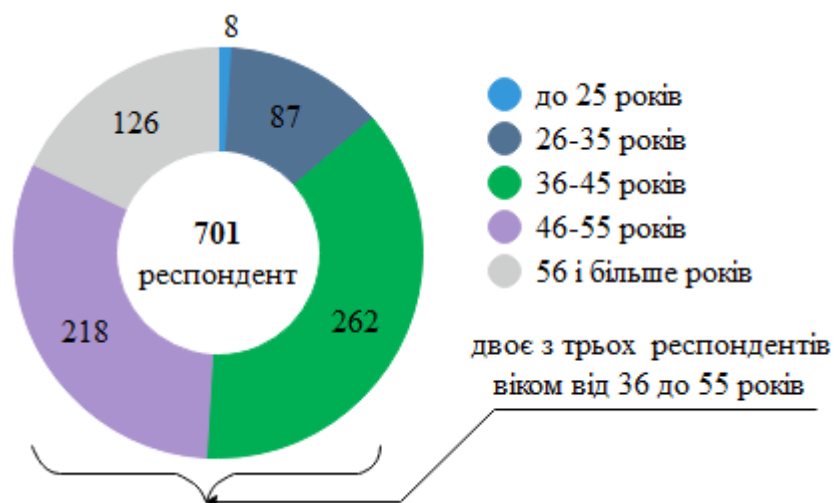

Рис. 2. Розподіл депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, за віковими групами, осіб

За гендерною ознакою серед респондентів переважають жінки, що складає 54,2% (380 осіб) від загальної кількості учасників опитування (рис.3).

Рис. 3. Розподіл депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, за статтю, осіб

Загальне сприйняття респондентами системи професійного навчання

Статтею 33¹ Закону України від 11 липня 2002 року № 93-IV «Про статус депутатів місцевих рад» визначено, що депутати місцевих рад мають право на підвищення своєї кваліфікації. Пунктом 15 Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106, встановлено, що депутати місцевих рад не рідше одного разу протягом строку здійснення повноважень зобов'язані пройти підвищення кваліфікації за загальними та/або спеціальними короткостроковими програмами. Водночас у законодавстві відсутні правові норми, що зобов'язують депутатів місцевих рад щорічно підвищувати рівень професійної компетентності. Це

зумовлює невмотивованість депутатів місцевих рад щодо безперервного, планового проходження професійного навчання.

Як наслідок, 64,4% (452 осіб) депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, відзначили нерегулярність, спонтанність проходження професійного навчання або його відсутність. І тільки четверта частина опитаних (168 осіб або 24%) вказали на те, що їх професійне навчання є регулярним, цілеспрямованим і запланованим, 9 (0,9%) респондентів зазначили, що самостійно організовують власне професійного навчання, 67 (9,6%) депутатів місцевих рад не змогли визначитись зі ступенем організованості власного професійного навчання (рис. 4).

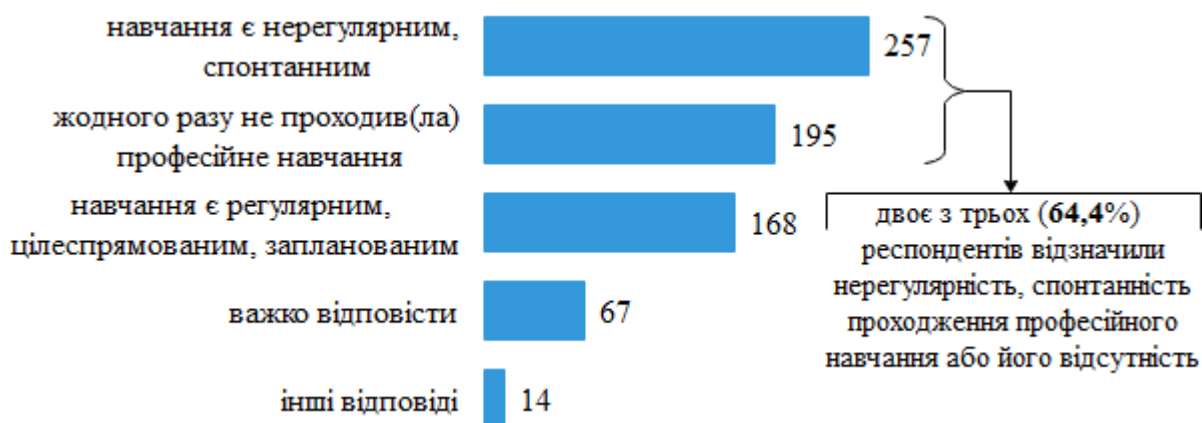

Рис 4. Організованість професійного навчання депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, осіб

Результати опитування показали, що у 2018-2022 роки депутати місцевих рад проходили такі види професійного навчання, як: навчання за освітніми програмами для здобуття відповідного ступеня вищої освіти (далі – підготовка) – 115 осіб (16,4 %), підвищення кваліфікації – 144 особи (20,5%), стажування – 33 особи (4,7%), самоосвіта – 578 осіб (82,5%). Шляхом самоосвіти підвищили рівень професійної компетентності чотири з п'яти респондентів. Водночас тільки кожен п'ятий респондент підвищував рівень професійної компетентності шляхом підготовки або підвищення кваліфікації (рис. 5).

Серед депутатів місцевих рад, які взяли участь у опитуванні, 332 особи (47,3%) проходили підвищення кваліфікації для задоволення власних потреб у професійному навчанні, 73 особи (10,4%) – на дотримання норми законодавства щодо обов'язковості проходження підвищення кваліфікації не менше 1 разу протягом строку здійснення повноважень. Загалом 442 учасники опитування (63,1%) принаймні один раз проходили підвищення кваліфікації у 2018-2022 роки (рис. 6). 14 (2%) респондентів надали інші відповіді, зокрема: «постійно проходжу підвищення кваліфікації за цікавими для себе напрямками», «намагаюсь самостійно бути в курсі новацій законодавства та технологій управління», «за 1,5 роки повноважень навчання проходжу регулярно, але шляхом самоосвіти», «як депутат місцевої ради не проходжу підвищення кваліфікації, проходжу – як працівник органу місцевого самоврядування», «бажання підвищувати кваліфікацію є, але всі

цікаві для мене програми підвищення кваліфікації платні (в бюджеті кошти відсутні)».

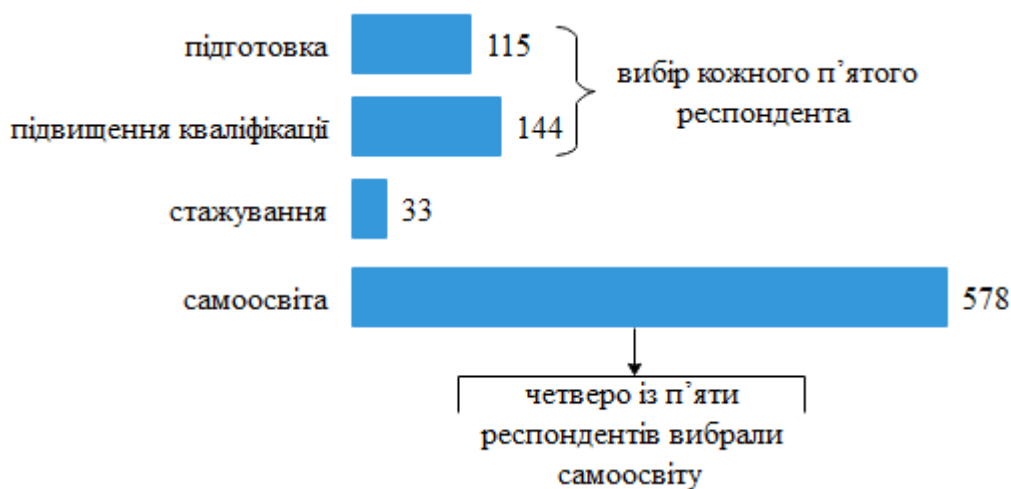

Рис. 5. Відповідь на запитання «Який(і) вид(и) професійного навчання Ви проходили у період 2018-2022 років (як депутат місцевої ради)?»

Рис. 6. Відповідь на запитання «Як часто Ви проходите підвищення кваліфікації (як депутат місцевої ради)?»

Учасники опитування найчастіше у 2018-2022 роках проходили підвищення кваліфікації, організоване громадськими організаціями (212 осіб або 30,1%), міжнародними та іноземними установами, організаціями, які реалізують програми (проекти) міжнародної технічної допомоги (154 особи або 22%), регіональними центрами підвищення кваліфікації (126 осіб або 18%). Рідше респонденти користувались освітніми послугами, що надають заклади вищої освіти (47 осіб або 6,7%), фізичні особи-підприємці (34 особи або 4,9%).

Вибір депутатами місцевих рад суб'єктів надання освітніх послуг характеризується як поліваріантний (респонденти проходили професійне навчання у двох і більше суб'єктів надання освітніх послуг). Водночас понад третина респондентів (251 особа або 35,8%) взагалі не проходили підвищення кваліфікації.

Результати опитування показали, що депутати місцевих рад надають перевагу проходженню професійного навчання шляхом самоосвіти. Основними формами самоосвіти, за якими респонденти підвищували рівень професійної компетентності, були:

проходження онлайн-курсів на освітніх е-платформах (344 особи або 49,1%);

участь у фахових семінарах, тренінгах (299 осіб або 42,7%);

участь у конференціях, круглих столах (274 особи або 39,1%);

участь у заходах з обміну досвідом в Україні або за кордоном (121 особа або 17,3%).

Серед інших форм здобуття самоосвіти респонденти визначили: самостійне вивчення законодавства та практики його застосування, опрацювання посібників «Як бути ефективним депутатом» та «Що має знати депутат місцевої ради». Водночас 66 (9,4%) депутатів місцевих рад повідомили, що не проходили самоосвіту.

Більшість депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, для самоосвіти обирали такі електронні освітні сервіси (платформи): Портал «Дія.Цифрова освіта», платформа онлайн-освіти Prometheus та студія онлайн-освіти EdEra. Так, на Порталі «Дія.Цифрова освіта» пройшли навчання 374 депутати місцевих рад (53,7%), Prometheus – 143 особи (20,5%), EdEra – 93 особи (13,3%), ВУМ online (Відкритий Університет Майдану) – 18 осіб (2,6%), Освітній Хаб міста Києва – 8 осіб (1,1%), Інтерактивна онлайн-академія Campster – 6 осіб (0,9%), Future Learn – 2 особи (0,3%), Genius.Space – 15 осіб (2,2%).

Серед інших електронних освітніх сервісів (платформ), які обирались для отримання нових знань та умінь, респонденти зазначили: Школу місцевого самоврядування, Асоціацію жінок-юристок України «ЮрФем», Міжнародний республіканський інститут (МРІ), Інформаційний портал «Громадський Простір», Портал ГУРТ, Школу місцевої політики Ольги Ситник, Київську школу державного управління імені Сергія Нижного.

Водночас кожен четвертий депутат місцевої ради (200 осіб або 28,7%), який взяв участь у опитуванні, повідомив, що не використовує електронні освітні сервіси (платформи).

На запитання «Чи проводиться для депутатів Вашої місцевої ради внутрішнє навчання?» відповіді респондентів розподілилися таким чином:

внутрішнє навчання не проводилось – 352 особи (50,2%);

внутрішнє навчання проводилось – 349 осіб (49,8%).

Майже дві третини опитаних депутатів місцевих рад (207 осіб або 59,3%), для яких проводилось внутрішнє навчання, відзначили, що проходили внутрішнє навчання лише один раз – на початку своєї депутатської діяльності. Також респонденти зазначили таку періодичність проведення внутрішніх навчань (рис. 7):

1 раз на рік – 60 осіб (17,2%);

1 раз у півріччя – 32 особи (9,2%);

1 раз у квартал – 31 особа (8,9%);

кілька разів на місяць – 8 осіб (2,3%);
1 раз на місяць – 11 осіб (3,2%).

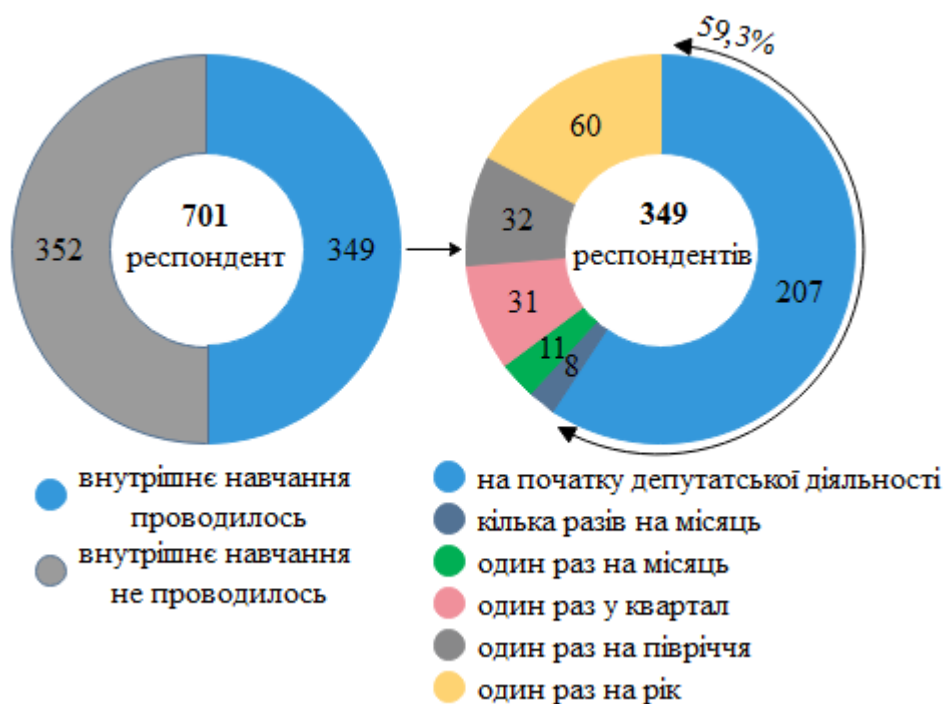

Рис. 7. Відповідь на запитання Чи проводилось для депутатів Вашої місцевої ради внутрішнє навчання?

Результати опитування показали, що у 2018-2022 роках професійне навчання депутати місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, проходили за рахунок коштів:

місцевого бюджету – 76 осіб (10,8%);

асоціацій органів місцевого самоврядування – 55 осіб (7,8%);

політичних партій, що отримують державне фінансування, – 71 особа (10,1%);

власних коштів – 65 осіб (9,3%).

Серед інших джерел фінансування професійного навчання респонденти виділили: кошти громадських організацій, кошти проектів міжнародної технічної допомоги (USAID, Фонду Конрада Аденауера).

Водночас 474 (67,8%) депутати місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, зазначили, що їм не відомо, за які кошти здійснювалось їх професійне навчання.

Під час проведення опитування респондентам, які проходили професійне навчання, пропонувалося оцінити таке навчання за вісьма критеріями:

професійне навчання є безперервним, обов'язковим, плановим;

професійне навчання є якісним;

професійне навчання та доступ до нього організовано на засадах рівності, без проявів дискримінації, у тому числі за ознакою інвалідності;

система професійного навчання забезпечує взаємозв'язок з практикою місцевого самоврядування;

система професійного навчання сприяє впровадженню принципів належного врядування (good governance);

професійне навчання є інноваційним (за змістом, формами організації освітнього процесу);

професійне навчання є практично спрямованим (передбачає виконання практичних завдань під час навчання);

система професійного навчання оперативно реагує на запити осіб, уповноважених на виконання функцій місцевого самоврядування.

Як показали результати опитування, 53,9% (378 осіб) депутатів місцевих рад, що взяли участь опитуванні, вважають, що професійне навчання, яке вони проходили, було безперервним, обов'язковим, плановим або наближеним до такого навчання (рис. 8). Майже дві третини респондентів (450 осіб або 64,2%) відзначили, що їх професійне навчання було якісним (рис. 9).

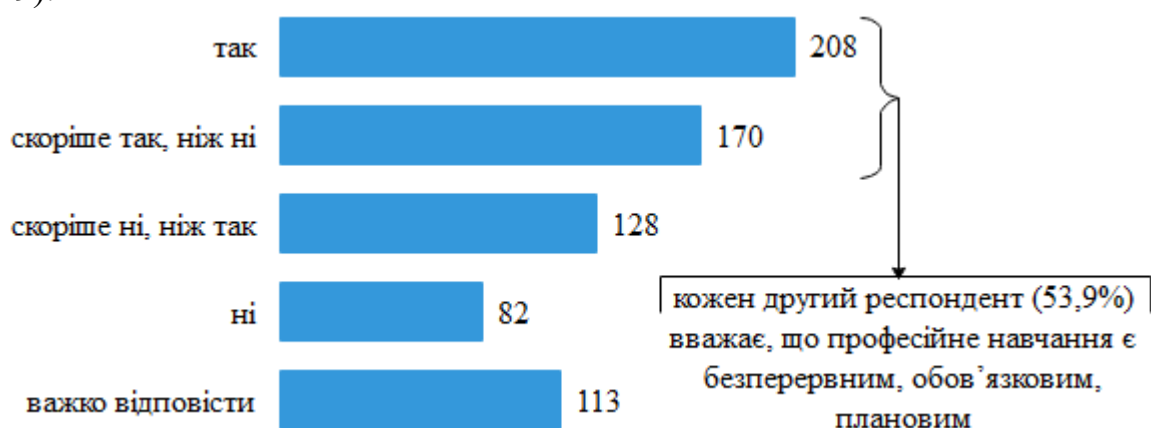

Рис. 8. Оцінка професійного навчання за критерієм: професійне навчання є безперервним, обов'язковим, плановим

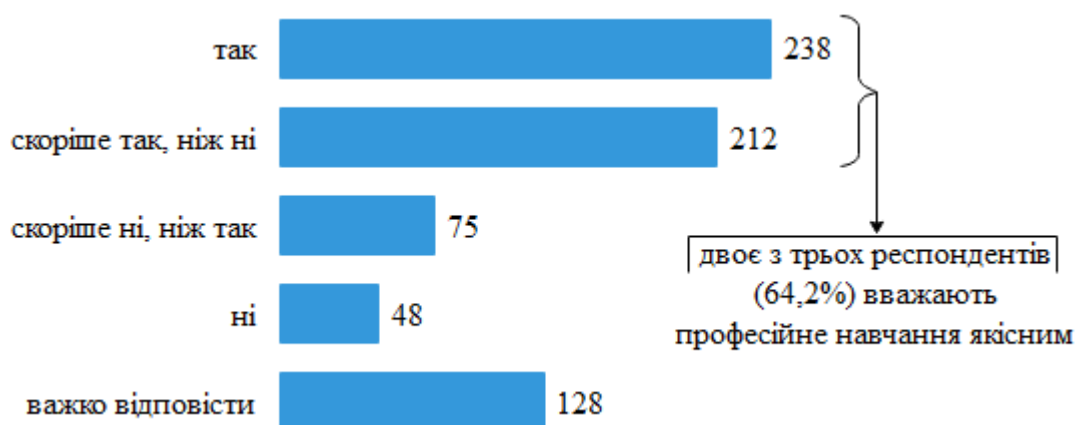

Рис. 9. Оцінка професійного навчання за критерієм: професійне навчання є якісним

Щодо доступу до професійне навчання з урахуванням засад рівності, без проявів дискримінації, у тому числі за ознакою інвалідності, 65,9% респондентів (462 особи) вважають, що професійне навчання, яке вони успішно завершили, було організовано з дотриманням таких принципів. Кожен шостий респондент (111 осіб (15,8%)) дотримується протилежної думки (рис. 10).

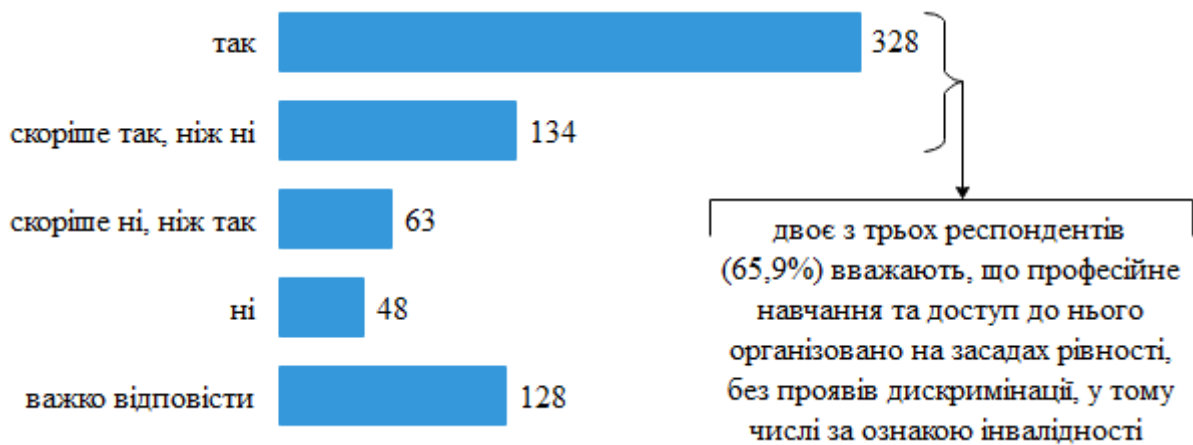

Рис. 10. Оцінка професійного навчання за критерієм: професійне навчання та доступ до нього організовано на засадах рівності, без проявів дискримінації, у тому числі за ознакою інвалідності

Інноваційність та практична спрямованість – один із ключових принципів функціонування системи професійного навчання. Правильність цього виразу підтверджується відповідями учасників опитування. Так, 457 (65,2%) респондентів відзначили, що система професійного навчання забезпечує взаємозв'язок з практикою місцевого самоврядування. Протилежної думки дотримується лише кожен п'ятий респондент (130 осіб (18,5%). Решта 114 (16,3%) депутатів місцевих рад не змогли дати відповідь на поставлене запитання (рис. 11).

Водночас 444 (63,3%) депутати місцевих рад – учасники опитування вважають, що професійне навчання є інноваційним за змістом, формами організації освітнього процесу. Цілковито або частково не погоджуються з відповідним твердженням 135 (19,3%) респондентів (рис. 12).

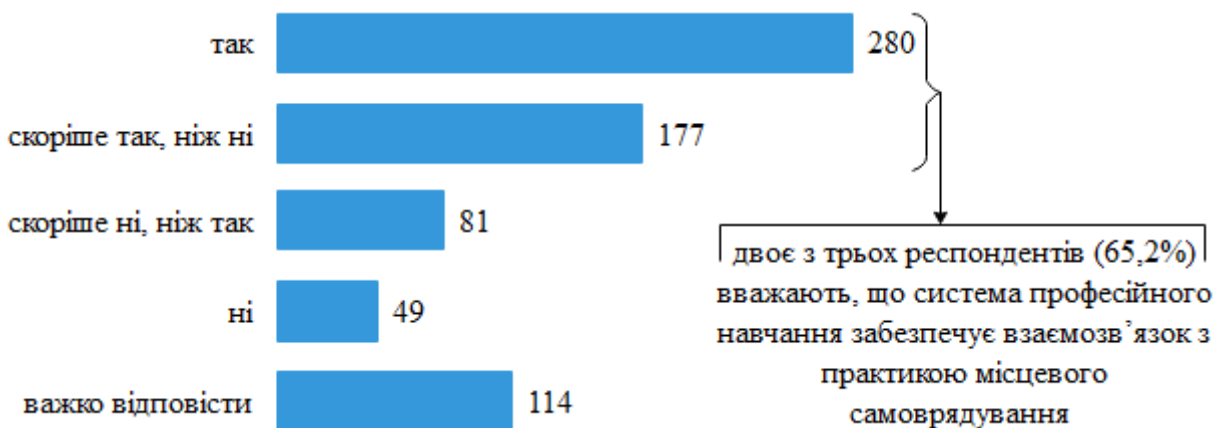

Рис. 11. Оцінка професійного навчання за критерієм: система професійного навчання забезпечує взаємозв'язок з практикою місцевого самоврядування

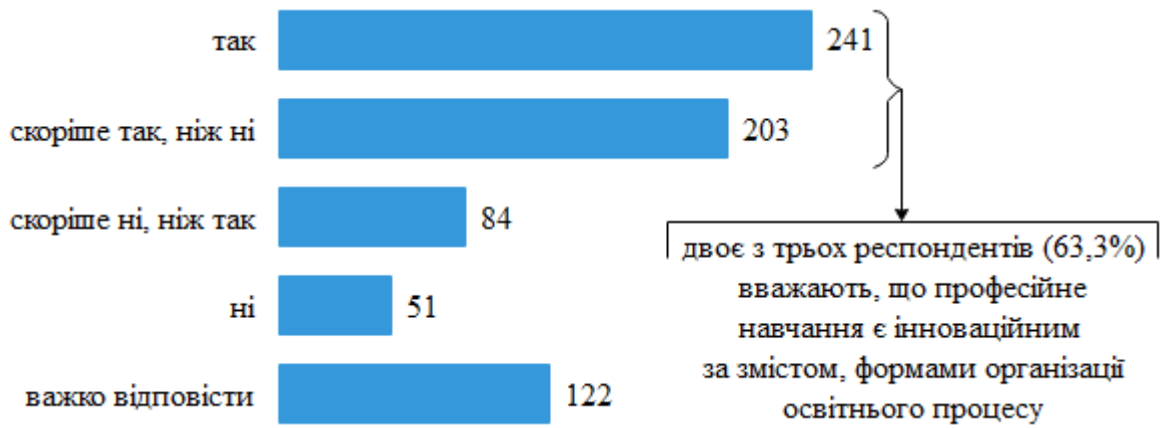

Рис. 12 Оцінка професійного навчання за критерієм: професійне навчання є інноваційним за змістом, формами організації освітнього процесу

Твердження, що професійне навчання є практично спрямованим та передбачає виконання практичних завдань під час навчання, підтримує 60,3% (423 особи) учасників опитування. Також 60,8% (426 осіб) опитаних депутатів місцевих рад вважають, що система професійного навчання оперативно реагує на запити осіб, уповноважених на виконання функцій місцевого самоврядування (рис. 13), водночас кожен п'ятий респондент (143 або 20,4%) має протилежну думку з даного питання (рис. 14).

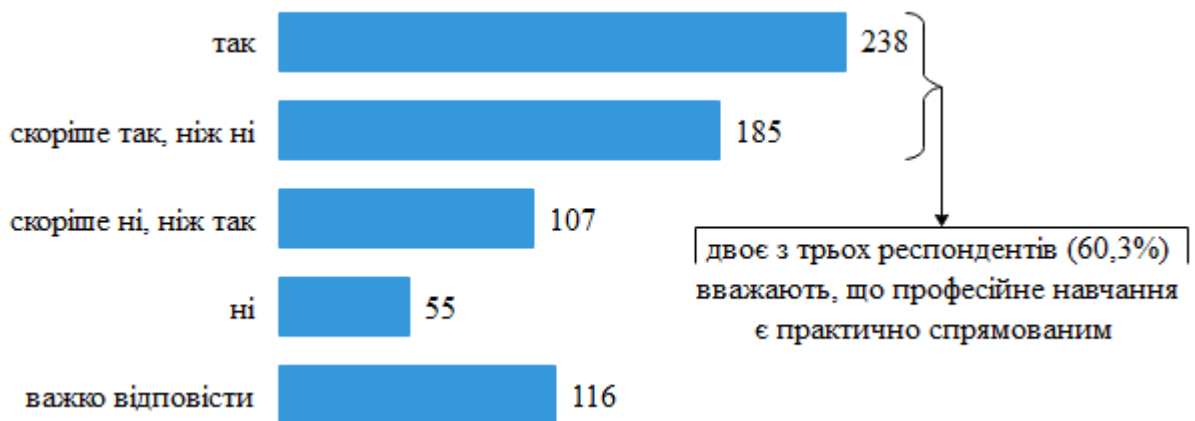

Рис. 13. Оцінка професійного навчання за критерієм: професійне навчання є практично спрямованим (передбачає виконання практичних завдань під час навчання)

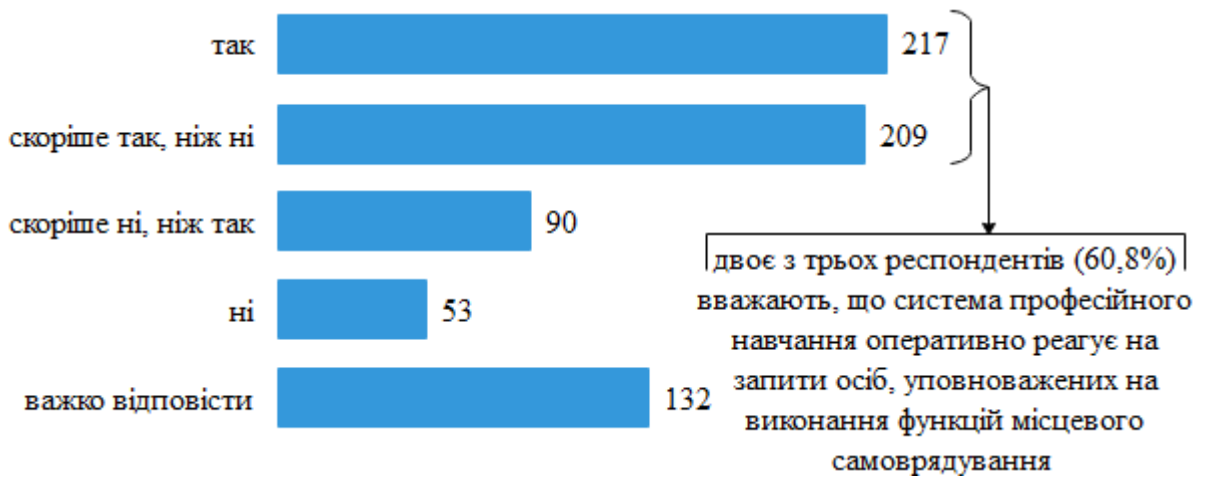

Рис. 14. Оцінка професійного навчання за критерієм: система професійного навчання оперативно реагує на запити осіб, уповноважених на виконання функцій місцевого самоврядування

Майже дві третини депутатів місцевих рад, які взяли участь опитуванні (450 осіб або 64,2%), вважають, що система професійного навчання сприяє впровадженню принципів належного врядування (good governance), водночас кожен шостий респондент (125 осіб або 17,8%) не погоджується з таким твердженням. Решта 126 (18,0%) респондентів не змогли відповісти на поставлене запитання (рис 15).

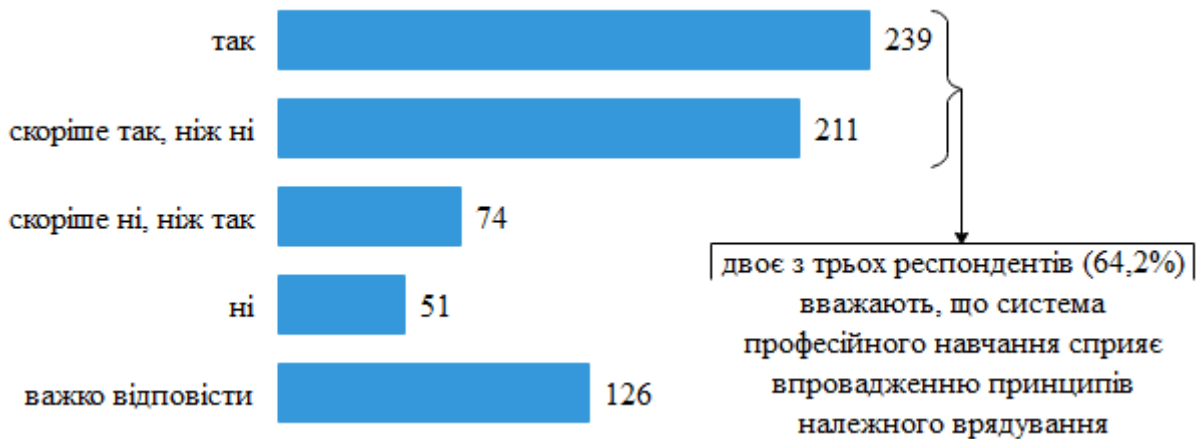

Рис. 15. Оцінка професійного навчання за критерієм: система професійного навчання сприяє впровадженню принципів належного врядування (good governance)

Щодо впливу професійного навчання на результати професійної діяльності респонденти відзначили, що:

завдяки професійному навчанню підвищується професіоналізм депутатів місцевих рад – 411 осіб (58,6%);

професійне навчання суттєво не впливає на діяльність депутата місцевої ради, головне набути практичний досвід – 93 особи (13,3%);

зовнішні обставини можуть змінюватися дуже швидко, тому професійне навчання не завжди є своєчасним та ефективним – 84 особи (12,0%).

106 респондентів (15,1%) вибрали варіант відповіді «важко відповісти».

Крім цього, учасники опитування, які не проходили професійне навчання, вважають, що це б сприяло успішному виконанню функцій депутата місцевої ради, а також висловлювали побажання, щоб апарати місцевих рад приділяли більше уваги організації підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад.

На запитання «Яким чином Ви визначаєте свої потреби у професійному розвитку (як депутата місцевої ради)?» респонденти відповіли:

обговорюю з керівником депутатської групи/фракції – 168 осіб (24%)

самостійно, відповідно до власних потреб – 447 осіб (63,8%);

на основі опитування, яке проводить структурний підрозділ з питань кадрового забезпечення місцевої ради – 28 осіб (4%);

на основі опитування, які проводять асоціації органів місцевого самоврядування, міжнародні та іноземні установи, організації – 43 осіб (6,1%);

поєднуються перераховані вище способи – 148 осіб (21,1%);

взагалі не визначаю такі потреби – 29 осіб (4,1%).

Як показав аналіз результатів опитування, у переважній більшості випадків депутати місцевих рад самостійно визначають власні потреби у професійному розвитку, зокрема орієнтуючись на зміни у законодавстві.

Відповідаючи на запитання «Що мотивує Вас до проходження професійного навчання (як депутата місцевої ради)?», 57,3% респондентів (402 особи) відзначили, що їх мотивує бажання вдосконалити власні знання, уміння та навички; 53,4% (374 особи) – бажання ефективніше та якісніше виконувати свою роботу; 27,4% (192 особи) – можливість спілкуватися з іншими учасниками навчання, встановити нові контакти; 18,1% (127 осіб) – цікаві пропозиції щодо тематики навчання від суб'єктів надання освітніх послуг; 3,6% (25 осіб) – важко відповісти. Водночас 22,5% (158 осіб) депутатів місцевих рад, які взяли участь в опитуванні, акцентували, що до професійного навчання їх мотивують всі перераховані варіанти.

Отже, мотивація до навчання у респондентів є багатокомпонентною (вони одночасно обирали кілька відповідей на запитання). Зокрема, бажання вдосконалити власні знання, уміння та навички, бажання ефективніше та якісніше виконувати свою роботу мотивували на професійного навчання кожного другого респондента. При цьому лише 18,1% опитаних вважає, що пропозиції щодо тематики навчання від суб'єктів надання освітніх послуг є цікавими. 5,4% респондентів позитивно відповіли за запитання щодо сприяння від структурного підрозділу з питань кадрового забезпечення місцевої ради щодо організації професійного навчання.

Результати опитування показали, що 51,4% (360 осіб) депутатів місцевих рад вважають актуальним професійне навчання в умовах дії воєнного стану і тільки 3,6% (25 осіб) – неактуальним. Також частина респондентів на запитання «Чи є актуальним для Вас професійне навчання у мовах дії воєнного стану?» відповіли:

скоріше так, ніж ні – 30,1% (211 осіб)

скоріше ні, ніж так – 8,8% (62 особи);

важко відповісти – 6,1% (43 особи).

Загалом професійне навчання в умовах воєнного стану залишається актуальним для 81,5% респондентів (рис. 16.).

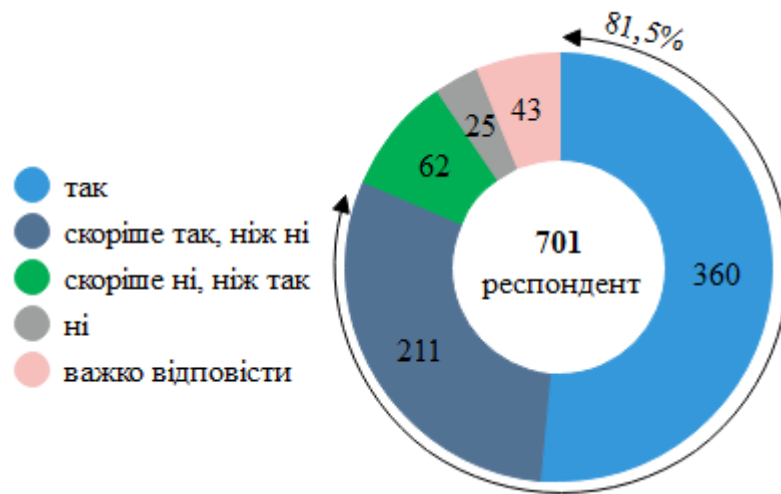

Рис. 16. Відповідь на запитання «Чи є актуальним для Вас професійне навчання у мовах дії воєнного стану?»

На запитання «Чи пропонують суб'єкти надання освітніх послуг (провайдери) тематику навчання, що враховує останні зміни в законодавстві, тенденції у сфері місцевого самоврядування, суспільні зміни (наприклад, реалії воєнного стану)?» респонденти відповіли:

так – 24,1% (169 осіб);

скоріше так, ніж ні – 21,3% (149 осіб);

скоріше ні, ніж так – 17,8% (125 осіб);

ні – 14,7% (103 особи);

важко відповісти – 22,1% (155 осіб).

Розроблені суб'єктами надання освітніх послуг програми підвищення кваліфікації щодо останніх змін в законодавстві, тенденцій у сфері місцевого самоврядування, особливостей функціонування місцевого самоврядування у період дії воєнного стану позитивно оцінили майже половина респондентів (разом 45,4 %), вони вважають запропоновану тематику актуальною (рис. 17).

Відповіді респондентів, які вважають тематику програм підвищення кваліфікації частково актуальною або неактуальною, і респондентів, яким важко їх оцінити (разом 56,6 %), є підставою для посилення уваги суб'єктів надання освітніх послуг до якості таких послуг, рівня компетентності викладачів та їх готовності до сприйняття змін, розуміння та задоволення сучасних та швидко змінюваних потреб у професійному навчанні.

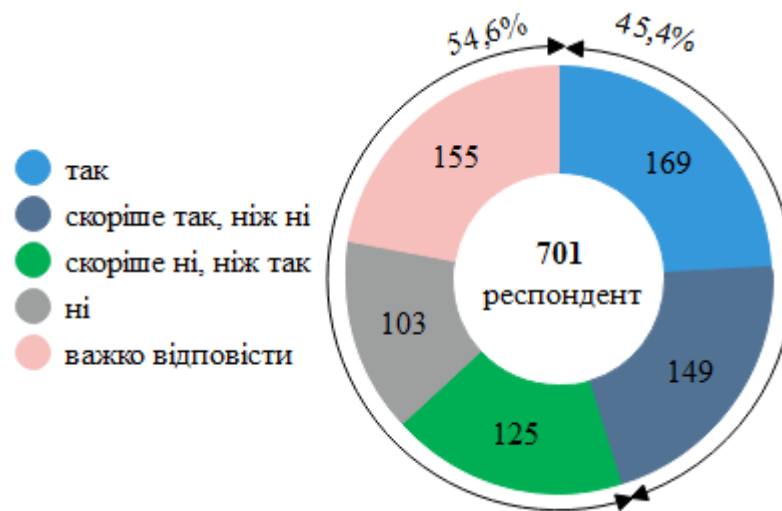

Рис. 17. Відповідь на запитання «Чи пропонують суб'єкти надання освітніх послуг (провайдери) тематику професійного навчання, що враховує останні зміни в законодавстві, тенденції у сфері місцевого самоврядування, суспільні зміни (наприклад, реалії воєнного стану)?»

Найбільш зручними способами проходження професійного навчання респонденти вважають:

офлайн в адміністративно-територіальній одиниці, в якій вони проживають (область/м. Київ) – 141 особа (20,1%);

офлайн за межами адміністративно-територіальної одиниці, в якій вони проживають (область/м. Київ) – 90 осіб (12,8%);

онлайн – 428 осіб (61,1%);

шляхом змішаного навчання – 307 осіб (43,8%).

На запитання «Чи бажали б Ви користуватися вебпорталом управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями» респонденти відповіли:

так – 499 осіб (71,2%);

ні – 38 осіб (5,4%);

важко відповісти – 164 особи (23,4%).

У більшості випадків респонденти отримували інформацію щодо можливостей професійного навчання з двох або більше джерел інформації, з яких найбільш популярні: розсилка повідомлень на службову/особисту електронну пошту, месенджери (344 особи (49,1%) та самостійний пошук інформації щодо можливості проходження професійного навчання (296 осіб (42,2%)). Серед інших джерел інформації респонденти виділили такі:

внутрішній портал або офіційний вебсайт місцевої ради – 205 осіб (29,2%);

повідомлення від працівника структурного підрозділу з питань кадрового забезпечення місцевої ради (телефоном або при зустрічі) – 148 осіб (21,1%);

повідомлення на нарадах – 152 особи (21,7%);

випадково (з розмови з колегою тощо) – 100 осіб (14,3%).

Водночас 15 (2,1%) респондентів повідомили, що не потребують отримання інформації щодо можливостей власного професійного навчання.

У відповідь на запитання «З яких питань професійного навчання депутатів місцевих рад Ви потребуєте підтримки НАДС?» кожен другий респондент (342 особи або 48,8%) повідомив, що потребує інформаційної підтримки щодо актуальних питань професійного навчання; кожен четвертий респондент потребує підтримки НАДС з питань забезпечення доступу до Порталу управління знаннями (189 осіб або 27%) та роз'яснень щодо порядку проходження професійного навчання (155 осіб або 22,1%). Решта 15 (2,1%) респондентів надали інші відповіді, зокрема: «все перелічене», «важко відповісти» «не знаю» або «нічого».

Вивчення потреб у професійному навчанні депутатів місцевих рад

Для визначення актуальних напрямів (тем) підвищення кваліфікації депутатам місцевих рад – учасниками навчання було запропоновано 27 напрямів (тем) підвищення кваліфікації, що охоплюють загальні питання організації діяльності органів місцевого самоврядування, питання запобігання корупції, європейської та євроатлантичної інтеграції, питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, забезпечення кібербезпеки, підвищення рівня володіння іноземною мовою, яка є офіційною мовою Ради Європи, державною мовою, а також інші питання, визначені відповідними державними, регіональними, місцевими програмами, стратегіями.

Результати опитування показали, що вибір респондентами актуальних для них напрямів (тем) підвищення кваліфікації є поліваріантний. 555 (78,2%) депутатів місцевих рад із 701 учасника опитування визначили для себе пріоритетними два або більше напрями (теми) підвищення кваліфікації, 16 (2,3%) респондентів не знайшли у запропонованому переліку актуальних для себе напрямів (тем) та 130 (18,5%) респондентів вибрали для себе один пріоритетний напрям (тему) підвищення кваліфікації.

Так, із 27 запропонованих напрямів (тем) підвищення кваліфікації респонденти найчастіше повідомляли про потребу у підвищенні кваліфікації за наступними напрямами (темами):

впровадження змін та прийняття ефективних рішень – 371 особа (52,9%);

територіальна організація влади – 283 особи (40,4%);

стратегічне управління та планування – 256 осіб (36,5%);

запобігання корупції та забезпечення доброчесності – 240 осіб (34,2%);

комунікація та взаємодія – 209 осіб (29,8%);

цифрова грамотність – 201 особа (28,7%).

Узагальнена інформація щодо потреб респондентів у підвищенні кваліфікації за запропонованими у опитуванні напрямами (темами) представлена у таблиці 1.

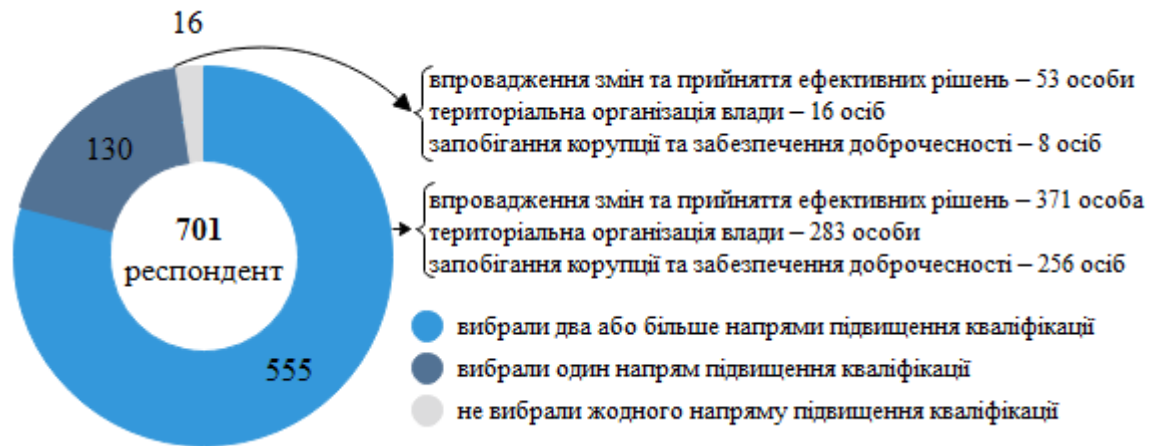

Рис. 18. Інформація щодо актуальних напрямів (тем) підвищення кваліфікації

Таблиця 1

Узагальнена інформація щодо потреб респондентів у підвищенні кваліфікації за запропонованими у опитуванні напрямами (темами)

Назва напрямку (теми)	Кількість відповідей	відсоток від кількості респондентів, які взяли участь у опитуванні
впровадження змін та прийняття ефективних рішень	371	52,9
територіальна організація влади	283	40,4
стратегічне управління та планування	256	36,5
запобігання корупції та забезпечення доброчесності	240	34,2
комунікація та взаємодія	209	29,8
цифрова грамотність	201	28,7
лідерство	194	27,7
проектний менеджмент	193	27,5
державна політика цифрового розвитку	188	26,8
європейська інтеграція	177	25,2
доступ до публічної інформації	171	24,4
електронне урядування та електронна демократія	161	23,0
удосконалення рівня володіння (вивчення) іноземною мовою	147	21,0
дотримання прав людини та протидія дискримінації	144	20,5
детінізація доходів	136	19,4
інформаційна безпека	135	19,3
деокупація та реінтеграція тимчасово окупованої території та управління деокупованою територією	128	18,3
стратегічні комунікації	127	18,1
соціально відповідальний бізнес	120	17,1
євроатлантична інтеграція	114	16,3
кібербезпека	114	16,3
удосконалення рівня володіння державною мовою	98	14,0
рівні права та можливості жінок і чоловіків (гендерна рівність)	93	13,3
забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю	87	12,4

Назва напрямку (теми)	Кількість відповідей	відсоток від кількості респондентів, які взяли участь у опитуванні
вивчення положень Конвенції про права осіб з інвалідністю, національного законодавства щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю	79	11,3
впровадження стандартів захисту персональних даних	79	11,3
зміна клімату	54	7,7

Також необхідно зауважити, що 13 (81,3%) із 16 респондентів, які не визначили для себе у запропонованому переліку актуальних напрямів (тем) підвищення кваліфікації, не відповіли на запитання «З яких інших напрямів (тем) Ви потребуєте професійного навчання (як депутат місцевої ради)?», двоє респондентів висловили потребу у підвищенні кваліфікації за напрямами (темами) «економіка» та «наповнення місцевих бюджетів», один респондент повідомив, що не потребує підвищення кваліфікації.

Для деталізації власних потреб у професійному навчанні респондентам було поставлено запитання «З яких інших напрямів (тем) Ви потребуєте професійного навчання (як депутат місцевої ради)?». Узагальнення відповідей на поставлене запитання показало, що тільки кожен третій респондент (242 особи або 34,5%) надав відповідь.

Рис. 19. Інформація щодо актуальних напрямів (тем) підвищення кваліфікації

Як показали результати опитування, учасники опитування, визначили для себе актуальними такі напрями (теми) підвищення кваліфікації, як: земельне, водне та трудове законодавство та актуальні зміни до них; правові засади функціонування місцевого самоврядування; повноваження депутатів місцевих рад; бюджетний процес; особливості формування та наповнення місцевого бюджету;

стратегія відбудови України у післявоєнний період;
 економічний розвиток громад та територій;
 розробка програм соціально-економічного розвитку громад;
 гендерно-орієнтоване бюджетування;
 залучення гранів та інвестицій для розвитку територіальних громад;
 організація дистанційної роботи органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад у період дії воєнного стану;
 організація роботи депутата місцевої ради на тимчасово окупованій території або на території, на якій тривають активні бойові дії;
 офіційний статус мобілізованих до територіальної оборони;
 права військових у період дії воєнного стану;
 права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб;
 порядок призначення та виплати одноразової грошової допомоги учасникам АТО та членам їх сімей;
 державні гарантії та державна підтримка осіб, житлові будинки або квартири яких зазнали пошкоджень чи руйнувань;
 релокація та перепрофілювання бізнесу в період дії воєнного стану;
 розвиток інфраструктури територіальної громади;
 особливості прийняття рішень у період дії воєнного стану;
 заходи щодо зміцнення обороноздатності держави на місцевому рівні;
 молодіжна політика;
 міжнародне гуманітарне право;
 освітня політика;
 захист прав дитини;
 патріотичне виховання;
 доступність об'єктів інфраструктури;
 волонтерська діяльність;
 медична реформа;
 енергоефективність;
 ефективна комунікація з виборцями.

Більш детально інформація щодо актуальних напрямів (тем) підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад представлена у додатку 1.

Висновки

В опитуванні щодо вивчення потреб у професійному навчанні депутатів місцевих рад взяв участь 701 респондент, з яких: 228 (32,6%) депутатів районних рад, 137 (19,4%) – міських рад; 125 (17,9%) – сільських рад; 124 (17,7%) – селищних рад; 85 (12,1%) – обласних рад і Київської міської ради та 2 (0,3%) депутати районних у містах з районних рад, що складає майже 2% від загальної кількості депутатів місцевих рад, які були обрані на чергових місцевих виборах у 2020 році.

Результати представленої опитування дали можливість представити ключові меседжі депутатів місцевих рад щодо:

організованості та актуальності для них професійного навчання;

видів та періодичності підвищення кваліфікації;

пріоритетних напрямів (тем) підвищення кваліфікації;

якості та актуальності програм підвищення кваліфікації, що пропонуються суб'єктами надання освітніх послуг у сфері професійного навчання;

актуальних способів організації професійного навчання.

Запитання	Ключовий меседж
Оцініть ступінь організованості Вашого професійного навчання (як депутата місцевої ради).	64,4% респондентів відзначили нерегулярність, спонтанність проходження професійного навчання або його відсутність.
Який(і) вид(и) професійного навчання Ви проходили у період 2018-2022 років (як депутат місцевої ради)?	Четверо із п'яти респондентів проходили професійне навчання шляхом самоосвіти (82,5%). Водночас тільки кожен п'ятий респондент підвищував рівень професійної компетентності шляхом підготовки (16,4%) або підвищення кваліфікації (20,5%).
Як часто Ви проходите підвищення кваліфікації (як депутат місцевої ради)?	63,1% респондентів у 2018-2022 роках принаймні один раз проходили підвищення кваліфікації.
У яких суб'єктів надання освітніх послуг Ви проходили підвищення кваліфікації (як депутат місцевої ради)?	Найчастіше респонденти проходили підвищення кваліфікації, організоване громадськими організаціями (30,1%), програмами (проектами) міжнародної технічної допомоги (22%), регіональними центрами підвищення кваліфікації (18%).
В яких формах Ви здобуваєте самоосвіту (для потреб депутатської діяльності)?	Основними формами самоосвіти були проходження онлайн-курсів на освітніх е-платформах (49,1%), участь у фахових семінарах, тренінгах (42,7%), участь у конференціях, круглих столах (39,1%).
Яким електронним освітнім сервісам (платформам) Ви надаєте перевагу?	Більшість респондентів для самоосвіти обирали Портал «Дія.Цифрова освіта» (53,7%), платформу онлайн-освіти Prometheus (20,5%), студію онлайн-освіти EdEra (13,3%). Водночас кожен четвертий респондент (28,7%) повідомив, що не використовує електронні освітні сервіси (платформи).
Чи проводиться для депутатів Вашої місцевої ради внутрішнє навчання?	50,2% респондентів повідомили, що для них не проводяться внутрішні навчання.
За чий рахунок здійснюється фінансування професійного навчання депутатів Вашої місцевої ради?	Двоє з трьох респондентів (67,7%) не знає за рахунок яких коштів здійснюється фінансування професійного навчання депутатів місцевої ради.

<p>Якщо Ви проходили професійне навчання (як депутат місцевої ради), оцініть його за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – професійне навчання є безперервним, обов'язковим, плановим; – професійне навчання є якісним; – професійне навчання та доступ до нього організовано на засадах рівності, без проявів дискримінації, у тому числі за ознакою інвалідності; – система професійного навчання забезпечує взаємозв'язок з практикою місцевого самоврядування; – система професійного навчання сприяє впровадженню принципів належного врядування (good governance); – професійне навчання є інноваційним (за змістом, формами організації освітнього процесу); – професійне навчання є практично спрямованим (передбачає виконання практичних завдань під час навчання); – система професійного навчання оперативно реагує на запити осіб, уповноважених на виконання функцій місцевого самоврядування. 	<p>Двоє з трьох респондентів вважають, що професійне навчання, яке вони проходили, цілком або здебільшого відповідає зазначеним критеріям.</p>
<p>Оцініть, як результати професійного навчання впливають на діяльність депутатів місцевих рад</p>	<p>58,6% респондентів відзначили, що завдяки професійному навчанню підвищується професіоналізм депутатів місцевих рад.</p>
<p>Яким чином Ви визначаєте свої потреби у професійному розвитку (як депутата місцевої ради)?</p>	<p>63,8% респондентів самостійно визначають власні потреби у професійному розвитку</p>
<p>Що мотивує Вас до проходження професійного навчання (як депутата місцевої ради)?</p>	<p>Бажання вдосконалити власні знання, уміння та навички (57,3%) та бажання ефективніше та якісніше виконувати свою роботу (53,4%) мотивують кожного другого респондента до проходження професійного навчання.</p>
<p>Чи є актуальним для Вас професійне навчання (як депутата місцевої ради) в умовах дії воєнного стану?</p>	<p>81,5% респондентів вважають, що професійне навчання в умовах воєнного стану залишається для них актуальним.</p>
<p>Чи пропонують суб'єкти надання освітніх послуг (провайдери) тематику професійного навчання, що враховує останні зміни в законодавстві, тенденції у сфері місцевого самоврядування, суспільні зміни (наприклад, реалії воєнного стану)?</p>	<p>32,5% респондентів вважають, що запропонована суб'єктами надання освітніх послуг (провайдерами) тематика навчання не враховує або частково враховує останні зміни в законодавстві, тенденції у сфері місцевого самоврядування, суспільні зміни зокрема, реалії воєнного стану.</p>
<p>Оберіть з наведеного переліку напрями (теми), за якими Ви потребуєте професійного навчання (як депутат місцевої ради) протягом 2022-2024</p>	<p>Із 27 запропонованих напрямів (тем) підвищення кваліфікації респонденти найчастіше повідомляли про потребу у підвищенні кваліфікації за такими напрямками</p>

років	(темами): впровадження змін та прийняття ефективних рішень – 52,9%; територіальна організація влади – 40,4%; стратегічне управління та планування – 36,5%; запобігання корупції та забезпечення доброчесності – 34,2%; комунікація та взаємодія – 29,8%; цифрова грамотність – 28,7%.
З яких інших напрямів (тем) Ви потребуєте професійного навчання (як депутат місцевої ради)?	Повідомляючи про власні потреби у професійному навчанні, респонденти найчастіше зазначали тематику, що стосуються правових та фінансово-економічних питань, специфіки діяльності органів місцевого самоврядування, особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в період дії воєнного стану, законодавчого регулювання нових відносин, що виникли після введення воєнного стану, інформаційної безпеки та військової підготовки.
В який спосіб Вам зручно проходити професійне навчання?	Двом з трьох респондентів (61,1%) зручно проходити професійне навчання онлайн.
Чи бажали б Ви користуватися вебпорталом управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями»?	Трьом з чотирьох респондентів (71,2%) виявили бажання користуватися вебпорталом управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями».
З яких джерел Ви отримуєте інформацію щодо можливостей професійного навчання депутатів місцевих рад?	Найпопулярнішими для респондентів джерелами інформації щодо можливостей професійного навчання виявились розсилка повідомлень на службову/особисту електронну пошту, месенджери (49,1%) та самостійний пошук інформації щодо можливості проходження професійного навчання (42,2%).
З яких питань професійного навчання депутатів місцевих рад Ви потребуєте підтримки НАДС?	Кожен другий респондент (48,8%) повідомив, що потребує інформаційної підтримки НАДС щодо актуальних питань професійного навчання.

Ураховуючи аналіз та результати опитування, для належної організації професійного навчання депутатів місцевих рад рекомендується:

– **органам місцевого самоврядування (структурним підрозділам з питань кадрового забезпечення):**

розробити (актуалізувати) та винести на затвердження відповідній місцевій раді порядок організації підвищення кваліфікації депутатів місцевої ради;

під час складання і затвердження відповідних місцевих бюджетів передбачати видатки на підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад;

забезпечити дотримання вимог Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106, щодо обов'язковості підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад за загальними та/або спеціальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації не рідше одного разу протягом строку здійснення повноважень;

організувати періодичне визначення потреб у професійному навчанні депутатів місцевої ради;

організувати для депутатів місцевої ради проведення внутрішніх навчань, зокрема, із залученням кваліфікованих співробітників апарату відповідної місцевої ради;

забезпечити реєстрацію депутатів місцевої ради на вебпорталі управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями»;

здійснювати періодичне інформування депутатів місцевої ради щодо можливостей професійного навчання;

– **суб'єктам надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдерам):**

враховувати результати визначення потреб у професійному навчанні депутатів місцевих рад при формуванні змісту загальних та/або спеціальних короткострокових програм підвищення кваліфікації;

актуалізувати тематику програм підвищення кваліфікації та звернути особливу увагу на рівень компетентності викладачів та їх готовність до сприйняття змін, розуміння та задоволення сучасних та швидко змінюваних потреб у професійному навчанні, зокрема у період дії воєнного стану.

– **міжнародним та іноземним установам, організаціям, які реалізують відповідні проекти (програми) міжнародної технічної допомоги:**

розглянути можливість фінансування розробки програм підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад з подальшим проведенням відповідного навчання за визначними у цьому звіті напрямками (темами) підвищення кваліфікації;

проводити або долучатися до проведення дослідження потреб у професійному навчанні депутатів місцевих рад.

**Актуальні напрями (теми) підвищення кваліфікації
депутатів місцевих рад
(за відповідями респондентів)**

Правові питання, зокрема:

Виборчий кодекс України та Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»;

законодавство про правовий режим воєнного стану;

правові засади функціонування місцевого самоврядування;

правовий статут депутата місцевої ради (права, повноваження та обов'язки депутата);

делеговані повноваження та додаткові можливості депутатів районної у місті ради;

земельне законодавство та повноваження місцевих рад щодо земельного законодавства;

водне законодавство;

трудове законодавство (зміни в трудовому законодавстві);

трудові відносини в період дії воєнного стану;

міжнародне гуманітарне право;

забезпечення прав і свобод малозабезпечених верств населення та тих, що потрапили у складі життєві умови;

захист прав дитини;

як не допустити узурпації влади в умовах військового стану.

Фінансово-економічні питання, зокрема:

бюджетний процес;

місцевий бюджет (особливості формування та наповнення місцевого бюджету);

видатки з бюджету у період дії воєнного стану;

економічний розвиток громад та територій;

програма соціально-економічного розвитку громади;

економічний розвиток місцевих прикордонних громад;

економічний розвиток громади за відсутності містоутворюючого підприємства;

залучення грантів для розвитку територіальної громади: алгоритм дій;

гендерно-орієнтоване бюджетування;

управління комунальною власністю;

фінансування та утримання об'єктів соціальної сфери в сільській/селищній територіальній громаді;

передача комунального майна та прийняття майна до комунальної власності;

залучення інвестицій для відбудови інфраструктури територіальної громади;

залучення грантових коштів для відбудови інфраструктури територіальної громади;
 релокація бізнесу;
 перепрофілювання бізнесу в період дії воєнного стану;
 розвиток інфраструктури територіальної громади у післявоєнний стан (будівництво і ремонт доріг, шкіл, лікарень).

Специфіка діяльності органів місцевого самоврядування, зокрема:
 вчинення нотаріальних дій;
 повноваження місцевої ради з питань реформування сфери освіти в громаді;
 організація роботи постійної комісії ради: практичні аспекти;
 механізми впливу на місцеві державні адміністрації при невиконанні або ігноруванні ними чинного законодавства;
 налагодження безпосереднього партнерства між територіальними громадами і суб'єктами підприємницької діяльності за кордоном: практичні аспекти;
 співпраця з органами місцевого самоврядування Республіки Польща;
 організація засідання сесії місцевої ради у дистанційному форматі: практика реалізації;
 посилення ролі та участі населення у прийнятті рішень місцевими радами;
 комунікація з громадськістю;
 ефективна діяльність органів місцевого самоврядування;
 соціальне забезпечення мешканців територіальної громади;
 написання соціальних проєктів для розвитку територіальної громади.

Питання функціонування органів місцевого самоврядування в період дії воєнного стану, зокрема:

дистанційна робота органів місцевого самоврядування в період дії воєнного стану;
 організація роботи депутата місцевої ради в період дії воєнного стану: права та обов'язки депутата місцевої ради;
 дії депутата місцевої ради на тимчасово окупованій території;
 організація роботи депутата місцевої ради на територіях, на яких тривають активні бойові дії;
 колабораційна діяльність депутатів місцевих рад: критерії визначення та методики виявлення;
 функціонування органів місцевого самоврядування в період дії воєнного стану: зарубіжний досвід;
 впровадження змін та прийняття ефективних рішень в період дії воєнного стану.

Законодавче регулювання нових відносин, що виникли після введення воєнного стану, зокрема:

офіційний статус мобілізованих до територіальної оборони;
 права військових в період дії воєнного стану;
 застосування Закону України «Про основи національного спротиву»;
 права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб;
 забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб;
 порядок призначення та виплати одноразової грошової допомоги учасникам АТО та членам їх сімей;
 державні гарантії та державна підтримка осіб, які зазнали руйнувань власного житла;
 особливості прийняття рішень у період дії воєнного стану;
 комунікації з громадськістю в період дії воєнного стану;
 підготовка закладів освіти до навчального процесу в період дії воєнного стану: законодавчі вимоги.

Інформаційна безпека, зокрема:

оприлюднення інформації в період дії воєнного стану.

Військова підготовка, зокрема:

навчання військовим навичкам;
 заходи по зміцненню обороноздатності держави на місцевому рівні;
 передовий досвід з питань організації самооборони територіальних громад.

Інші актуальні для депутатів місцевих рад напрями (теми) підвищення кваліфікації:

молодіжна політика;
 освітня політика;
 патріотичне виховання;
 доступність об'єктів інфраструктури;
 стратегічне планування та управління в галузі освіти;
 волонтерська діяльність;
 медична реформа;
 відродження освіти, культури, позашкільної освіти;
 екологічна стабільність держави;
 будівництво індустріальних парків;
 енергоефективність;
 публічні виступи та ораторське мистецтво;
 SWOT-аналіз комунальних установ, закладів та підприємств;
 житлово-комунальна сфера, енергоефективні заходи в багатоквартирних будинках;
 екологія та безпека життя людини;
 благоустрій;
 жіноче лідерство;
 стратегія відбудови України у післявоєнний період;
 ефективна комунікація з виборцями.